

HERRI HIZKEREN LEKUKOTASUNAK BILTZEN: ZUBERERAZKO ESKUIZKRIBATU BATEN EDIZIOA

Irantzu Epelde

IKER, Baiona

Laburpena

Zubererazko eskuizkribu baten faksimile edizioa da hau. Jatorrizko eskuizkribu argitaragabea Aurelia Arkotxa irakasleak aurkitu zuen Pariseko Biblioteka Nazionalean. Elizakoez beste, urriak dira zubereraz idatzitako era honetako testuak, areago teknikoak, eta halakotzat sailkatu behar dugu honako hau: sukalde-liburu anonimoa da eskuizkribua, 29 orrialdetan 8 errezeta biltzen dituena. Datazioaren aldetik ere ez daukagu berri zehatzik, baina lapurterazko Escualdun cocinera-rekin (Baiona, 1864) dituen ezauzarri komunengatik ematen du garai beretsukoa izan litekeela, hau da, hemeretzigarren mendearen erdialdekoa.

Abstract

We present a facsimile edition of a manuscript found by Prof. Aurelia Arkotxa at the National Library of Paris. This anonymous work is a 29 pages cookbook written in Souletin dialect, and it contains 28 recipes. Souletin manuscripts are, unfortunately, scarce among the historical items of the Library's collections. This one is probably from the mid-19th century, as it seems to be a kind of brief version of the first cookbook published in (Lapurdian) Basque Escualdun cocinera (Baiona, 1864).

Sarrera

Besteren artean euskalkien bilakaera aztertzeke ezin utzizko lanabesak dira aurreko mendeetatik datozkigun lekukotasun idatziak. Oraingo honetan dakarkiguna zubereraren lekukotasun bat da: eskuz idatzitako sukalde-liburu bat, 28 errezeta biltzen dituena. Pariseko Bibliothèque Nationale-ean “Celtique et Basque 119” erreferentzia du eskuizkribuak, eta erreferentziaren azpian *entier* azaltzen da, eskuz, dokumentua osorik dagoela adieraziz. Aurelia Arkotxa irakasleak aurkitu zuen eskuizkribua, bibliotekako funts gordeetan.¹ Guztira 29 orrialde ditu, eta idazkeragatik esan genezake esku bakarra ikusten dela. Letra ona da, argia eta ulertteraza, irakurleak faksimile edizio honetan ikusi ahal izango duen bezala. Faksimilearekin batera eskuizkribuaren transkripzioa erantsi dugu, ahal bezain fidela.

¹ Eskerririk zintzoenak Aurelia Arkotxari, Joseba Lakarrari eta Ricardo Gómezi eskuizkribuaren edizioa prestatzerakoan emandako laguntza eta erraztasun guztiengatik.

Testuaren lehen orriak 108 zenbakia darama, eta 136 azkenak. Lehen orrian liburutegiko katalogoko erreferentziaren laburdura (“Celt. et Basque 119”) eta Bibliothèque Nationale-eko zigilua agertzen dira, egilearen ohar honekin batera:

Observation: Cayen² hounen platen nombria, numérouac, icénaq, eta pajac, edireyten dutuçu finimentian: cayer hountan diren hogeuy ta hamar platetariq eguin nahi duçunian; çouça tablala eta hareq eracoussico deychu bertan ago noun den nahi duçun plata.

Aipatu behar dugu errezeta kopuruari dagokionez huts bat badela: ez dira hogeita hamar errezeta, egileak oharrean iragartzen duen bezala, hogeita zortzi baizik, hirugarrena eta laugarrena falta baitira (bigarrenetik bosgarrenera pasatzen da). Dudatik atera nahi izatera, aski da aurkibidean begiratzea: ez dago hirugarren eta laugarren errezetei dagokien sarrerarik.

“Observation” delako ohar horren ondotik datoz hogeita zortzi errezetak, bata bestetik marra batez bereizirik. Horietako bakoitzaren hasieran errezeta zenbakia eta izenburua azaltzen dira. Egileak berak lehen orriko “Observation” delako oharrean dioen bezala, aurkibidea azkenean dator, 135 eta 136. orrialdeetan (“Tabla” esaten dion atal batean). Hartan alfabetoko hurrenkeran antolatutik datoz 28 errezetak, eta bakoitzaren eskuinean azaltzen dira errezeta- eta orrialde-zenbakiak. Aurkibidearen aurretik beste ohar hau ere badator:

Tabla çougneq contenitcen beytu cayer hountaco platen nombré gucia, icénaq, numérouac, eta pajaq. asqui duquéçu, heben chercaçtia, foillaq oro enguratçeco phéna hartu gabé; éta asqui duquéçu jouaytia, haytatu duçunian noura éré tablaq igorrico beyssutu; hében désignaturiq den plataren içénila, nouméroula eta pajala, çouyn hében icentéturiq den lekhian édireyten beytiratéque.

Errezeta-liburua erdarazko bertsioren baten itzulpena da. Egileak berak aipatzen du, zeharka, errezeta jakin baten gainean ari den pasarte batean (124. or.): “Behiaren filetaren farsitceco maneria hao estuçu francian eçaguturiq içan lan hounen traducto-raq erakhoussi artecan (sic)” (“behiaren azpizuna betetzeko modu hau ez da Frantziar ezagutu lan honen itzultzaileak erakutsi artean”). Tamalez ez dugu jatorrizko bertsiorenen berri izaterik erdietsi. Dakiguna da ez dela ekialdeko hizkeretan idatzitako sukalde-liburu bakarra: Baionan argitaratu zen euskarazko lehen errezeta-liburua, 1864an: *Escualdun cocinera, ceinarekin normahic cocina ona errechki eguin baiteçake*.³ Cluzeau argitaletxean argitaratu zen, eta anonimoa da. Aztergai dugun liburuxkarekin alderatzen badugu, luzeagoa da (150 errezetatik gora biltzen ditu 60 orritan), hizkeraren aldetik ez da horren ekialdekoa —lapurteraz idatzita dago—, baina errezeta batzuk aski antzekoak ditu (hitz tekniko berak, antzeko azalpidea). Iduri luke garai beretsukoak izan litezkeela biak.

² Uste dut hutsa dela: testu osoan ez da berriz azaltzen bukaeran *-n* duela. Egilearen ohar horretan bertan azaltzen da ohiko forma (eta baita azken-aurreko orrian ere): *cayer* (fr. *cabier* ‘koaderno’).

³ Hegoaldean, urte batzuk geroago (1889an), argitaratu zen beste errezeta-liburu bat, Tolosako Eusebio Lopezen moldiztegian: *Cocinan icasteco liburua chit bearra famili gucietan lendabicicoa eusque-raz*. 58 orrialde ditu, eta 67 errezeta, baina ez zen izan euskarazko lehena, egileak izenburuan dioen bezala. Egileak ez zuen, nonbait, *Escualdun cocinera*-ren berririk.

Azkenik, ohar bat puntuazioaz eta hitzen arteko mugez: puntuak eta komak ez dira modu arautuaren arabera erabiliak pasarte askotan, eta zenbaitetan irakurketa zailtzen du horrek. Hitzen arteko mugekin ere beste horrenbeste gertatzen da maiz: *erdibat* ‘erdi bat’, *cassérolabat étan* ‘kazola batean’, *erra astéco* ‘errearazteko’, *frigi assicotuçu* ‘frijiaraziko dituzu’, *torchoubat équin* ‘trapu batekin’...

Errezeta-liburuaren testua

[108] Observation: Cayen hounen platen nombria, numérouac, içenaq, eta pajac, edi-reyten dutuçu finimentian: cayer hountan diren hogeuy ta hamar platetariq eguin nahi duçunian; çouça tablala eta hareq eracoussico deyuçu bertan ago noun den nahi duçun plata.

Jusa duçu bascaribaten eguiteco lehen effeyta.

Nº. lehena = Béhi aspiquei

Behi aspiquei trancha çoumbayt paper foilla beçain mehé piquéçacu; ber guisan ourdaspi trancha çoumbayt ourin gabé⁴ bi objet hoyetças garnituco duçu casserolabaten sola: piquéçacu ouinhou trancha ahal béçayn méhériq, ber guisan carrota trancha abundantqui; hoyetças estalico tuçu cassérolan barnéco araguiac; éçarçu scéléri amignibat, charpoil, eta persil, gas⁵ eta pipper belz appur: aragui horiq oro siétabatez estal itçaçu, tinq égon ahalditin amourécatiç: hortariq landa, eçarçu burdugnasco estalgui cassérolan gagnen, ayria jalqui estadin amourecatiç, eçarçu guisa hortan houriq gabé, fournéu ahalbéçayn bero batetan, cassérola hori. attensione casserola eztadin crema, estoçu barnia hounqui béhar, hora eçar artecan, cassérolatiç jalqtruico⁶ den urrinetiq éçagutuco duçu nouyz hora behar duqueçun eçari. éçarico duçu cueillertabat hour; memento baten burian bestetobat: guero cayhetçen enguratuco duçu casserola eta ikhouston baduçu jusa gorrituriq dela, eçarico duçu hour behar dena aragui horien estalçeco, eta beyrebat orano guéhiago: ounça erre datinian passouer bate-tan egaranen duçu. bi minutas lehen, hartu duquécu précautionia, éçarte trempant mouchérou çoumbayt: idoquico duçu bi cuillerata juz, çouintan nahastecatuco beytuçu cuillerata erdibat irin, eta ounça algaréquin nahassi ondoun, eçarico dutuçu cassérolan hérac aldi bacoysbat emanen duçu çouré cassérolari, attensione eguiten duçulariq barnen dirénen ounça enguratçáz:⁷ héraqui hortariq landa couré jusa eguiniç duquécu ounça attensione eguiten duçulariq articulu hountan ordenaturiq dirénetçaz éçagutçen dutuquécu entrada guçien éguitéco moyénaç.

Nº. Biguerrena

Aretché aspia

[111] Hartuco duçu bi libera; pessa ederbat eguinen duçu, ounça lardatuco orras batequin: cassérolabat étan éçarcu, eta estal eçaçu hourez: assaisouna eçaçu deuséré sopa baliz béçala, asqui erré datinian khambiatuco duçu besté cassérola batétara béré saldaréquin: éçarçu cassérola (çouyn serbutchatu beyssayçu aretchequiren erra astéco) hutsiq furneuin ountça inkhatceç béroturiq délariq, minutabat eyssi duqueçunian fourneuin, éçarico doçu barnen cueillertabat salda çouré fricandenetiç; gorritu çayçunian, éçorçu biguerren cueillertabat: çouré bi cueillertaq gorritu diratinian; salça hori idoquico duçu, éta éçarico duçu sietabat étan: hao duqueçu fricandoaren glaça: beguiratuco duçu serbutchatuco çayçu couré entrada ooren ganiaren gorriseco.

⁴ Etena behar du hemen, nahiz puntuazio ikurrik ez den ageri.

⁵ Nabarmentzekoa txistukari afrikatua s bidez adierazten duela.

⁶ Uste dut hutsa dela: *jalquico*.

⁷ Ez da ongi ikusten *c* ote den egiazki: *enguratçáz?* 'inguratzeaz'.

N^o. Bost guerrena

Marinada: plat hao merqué houn duçu

Éçarçu cassérolabat étan bi ahurréta⁸ ogui irin, çouré irinari éçarçu gobeletatabat hour fresq, gaz amignibat, aygardent amignibat. saffla éçarçu lussastyo éta cinéz guero hori bi forchétarequin: çagarrac thipiltuco dutuçu eta phicatuco ahal béçayn méhatz: hirour arraulsé hausséco duçu casserolabat étan: éçarçu goringouaq çouré pastouan: chourincouq hant az⁹ itçacu ahal beçayn bat: nouyz étaré hassico beyssira [112] pastouren erra asten, gagna éçarico dérécü chourincouen erdiac. amignibat nahastecatuco dutuçu algaréquin forchetabat équün: trempatuco dutuçu bédéraca orhen barnen çagar bouchincaq, éta frigi assicotuçu: nouyz étaré çouré orhia erdi erré beytaté gagna écarico duçu chourinco arrastac: çouré marinadaren serbutchatcéco, gagna arraspa tuco doçu sucré amignibat.

N^o. Sey-guerréna

Gigot à l'eau

Hourtaz éçaçu cassérola bat étan jambon trancha eta ourdaqui bouchi çoumbayt: éçarçu guéro çouré gigota barnen, eta gorri eraz éçaçu, ounça érabilcatçen duçulariq cassérola¹⁰ gigota gorritu denian, idoquico duçu casserolatiq: éçarçu barnen cuillérata quart bat ogui irin: irina ounça gorritu denian; barna hachatuco duçu bi ouynhou buru: ouynhou horic ounça frigitu diratinian; éçarico duçu barna çouré gigota, eta [113] ber guisan hirour carrota laur den caturiq: ecaricéçu piper belz, gaz, belhar houn çoumbayt, eta hour béhardéna aragui horien estalçéco: ounça cassérola estal éçaçu, ayria jalqhui estadin amourécatiç: erra éraz éçaçu çouré gigota, ounça érabilcatçez, éta ez éçar haboro houriq: carrota horiq (çouyn espeytorate gaysto içaten ahal) nahi badutuçu serbutchatu, idoquico dutuçu cassérolatiq jusaréquin, éta serbutchatuco tutçu besté siétabat étan.

N^o. Saspi guerréna

Assa farsitu

Har çaçu assa chouri éderbat, béro, as¹¹ éçaçu amignibat hour béroutan ahos béhéra farsituco duçu assa hori manérias errenda ahaldéçaçun bolabat béçayn biribil, lehen ostotiq asquen ila artino: guisa hortan arrengeaturiq, serbieta thobatez trossatuco duçu, assaisonnaturiq saldaren ber guisan, éta holachec éçarico duçu héraquiten cassérolabat étan, amourécatiç chuca dadin¹² ounça chucatu denian, écarico duçu beste cassérolabat étan, couyntan assaren jusa éguin beytuquéçu: héraqi baçoyn bat eguin as içoçu, jusaren goustu hounaren hartséco, éta guéro jusaréquin serbutchéçaçu. [114]

N^o. Sorci guerréna

Jamboubaten glaçatcéco manéra

Jamboubat trempañ etchéquico duçu hogueyta laur orénéz: ounça chahatu duquéçunian, éçurac idoquico deyçoçu éta torchoubat étan enguraturiq erra assico

⁸ Zub. 'ahurtara'.

⁹ *Hant az* (*hantaraz* 'hanparazi, harrotu') *itçacu*.

¹⁰ Ikurrik ez da ikusten baina segur asko etena behar zuen hemen.

¹¹ 'Beroaz (beroaraz) ezazu'.

¹² Hemen ere perpausen arteko etena eskatzen du solasak.

[115] duçu. assaisonatuco duçu soparen ber guisan. (assa balis beçala, torchou batez en-guraturiq éçarten diçie, bouchinca estadin amourécatiq) béguirayçu estéçaçun eyssi çobéra lussaz héraquitçéra éta érratçéra. éçar içoçu hamabi edo hamabost erramu osto éta bi limou. couré jamboua erré datinian, jusa idoquico duçu, chucatçen duçulariq torchoubat équin: guéro chourituco duçu sucré arraspaz jambouaren gagnia oro. pala ounça gorrituriq garanen duçu sucré hortan gagnen: laur limou berdé laurdenatuco tutçu, éta çarthuco dutuçu jambouaren engurian: serbutchatuco duçu guisa hortan serbiétabat étan, çouyn disposatuco beytuçu laur cantouréquin.

Nº. Bederatçu guerréna
Amandasco oppilbat.

[116] Libérabat amanda trempan hour ephélin etchéquico duçu: piloïr bat étan pila-tuco dutuçu: pilatu oundoun couré amandaq, éçarico déréçu libérabat sucré, berriz pilatuco dutuçu algar équin: hausséco déréçu barna bi dozéna arraulcé; cuillératabat irin éré bay écarico déréçu. horiq oro ounça nahassico dutuçu algar équin: tourtié-rabat ounça burraz bérécatuco duçu: gorago erraniq dusu gaossa¹³ guçiác tourtiéran éçarçu, éta labian éçar: jaquitéco nouyz çouré oppila erré datian, choysbat çarthuco déroçu; choyscha içerdi jalqhuiten baçayçu estuquéçu oráno asqui errériq, béna ido-rriq jalqhuiten bada çouré oppila ordin errériq duquéçu.

Nº. hamar guérrena
Çagarresco charlottabat

[117] Thipil éçaçu hogueybat çagar; ounça çahatu ordoun,¹⁴ éçarçu erratçéra cassé-robot (*sic*) étara, gobelétabat hour équin; éçarçu canéla bouchibat: marmelada hori éguin duçunian éçarçu barna libérabat sucré: ounça algaréquin érabilca itçaçu: guero idoquico tutçu eta plat bat étan éçarrico tutçu: casserola baten barnia oro béréca-tuco duçu, à pus¹⁵ près libérabat burraz: choyna bihos cabillou guisa picatuco duçu, eta frigi errassico dututçu burra hortan. garnituco duçu cassérola horren barnia éta çayhessaq ogui bihotsez (estamuriq baliz beçala) écarico¹⁶ duçu barnen couré çaga-resco marmelada: estalico duçu choyna bihotsez gagnétiq, solatiq béçala: hirour mi-nutaz cuyan etchéçaçu, bihotçaq choynari lot ditian amourécatiq: çouré marmélada ounça éguiniq den aldi oros, çutiq idoquico duçu gasna holandaco baten forman.

Nº. hamécaguerréna
Gâteau au lait

Héraq éras bouteillabat esné cassérola bat étan; éçarçu barnen banil amignibat, hirour quart libéra sucré: haosséco¹⁷ duçu hamassorci arrolcé: esnia hostu denian, écorçu barna gorrincouaq: hourt az éçaçu esné hortan bi billa chocolat: ounça safla

¹³ Iduri luke diptongoaren bigarren bokalean *o* jartzen duela (baditu *hao* 'hau' bezalako adibideak ere, baina hemen ez dut garbi ikusten egiazki *o-z* idazten ote duen *gauza*).

¹⁴ *Ordoun* (*sic*) baina hutsa izango dela iruditzen zait: eskuizkribuan zehar askotan erabiltzen du in-finitiboa + *ondoan* (*ondoun*) denborazko perpausak egiteko ('thipil itzazu hogeï sagar ontsa xahatu [gar-bitu] ondoan').

¹⁵ *u-z* esango nuke.

¹⁶ *Écarico* dioen lekuan *éçarico* 'ezarriko' behar zuela uste dut. Beste horrenbeste lerro bereko *couré* 'zure'-ren kasuan: *çouré*.

¹⁷ Hemen ere *o-z* idazten duela ematen du (ik. 13. oin-oharra).

éçaçu bi chourinco, eta éçarçu irangea lili amignibat: besté cassérolabat étan éçarçu quart erdibat libéra soucré chouri: çu houmbat étan gagnen éçarçu, eta cassérola sucré horres ounça béréquéçaçu: esnia igaranen duçu serbiétabat étan, éta guéro éçarico duçu sucria den cassérolan: écarico duçu besté cassérola handibat hourez erditarat bétheriq fournéuen gagnen: nouyz éré héraquitcen hassi beytatéque, écarico doçu barnen çouré cassérola oppilarequin (béhar duquéçu abisatu amourécatiq hourea duçun cassérola asqui handi ičan dadin édeytéco oppilaréquin den cassérola: cassérola gagnen éçarico duçu burdugnasco estalqui bat inkhassez gagnia béthériq: çouré oppila erré datinian séparatuco çayçu cassérolaren baster étariq: idoqui béno lehen, éguriqui béhar duquéçu ounça hos dadin: porroca estadin amourécatiq: ahos béhéra écarico doçu plata, çouyntara serbutchatu nahi beytuquéçu, eta hartara idoquico duçu.

Nº. hamabi guerréna

Pain-au-lait

picatuco duçu cabillou guisa choyna baten bihotça: thassabat esné héraquiten cassérolabat étan éçarçu libera erdibat sucré réquin, eta canéla amignibat équin: esnia égossi ondouan; idocaçu çutiq, eta çouré choyna cabillouaq trempan barnen éçar itçoçu: ourhi amignibat prestatuco duçu marinada béçala: ogui bouchincaz minutabaten burian idoc itçaçu, eta passouer bat étan éçarçu esnia yalqhui daquien amourécatiq; eta chouca ditian: ogui bihotz horiq frigi assico tutçu caosséraq béçala; trempatu ondouan léhéniq préparatu duçun gourhian: arraspatuco duçu sucré amignibat gagna, eta serbutchatuco duçu mahagnian.

Nº. hamahirour guerréna

Briochabat.

Nahassico duçu lakhabat ogui irin, bi docéna arraolcé, bi libéra burré, libérabat sucré, horiq oro algaréquin ahal béçain ounça érabilcatuco dututçu: terrina berribat ounça bérécatuco duçu burréz; çouré ourhia barna éçorçu, eta labilat éçar: jaquin nahi duçunian çouré Briocha errériq dénez, çarthuco doçu barnatho chothbat,¹⁸ éta idorriq jalqhuiten bada, marca duquéçu errériq dela.

Nº. hamalaor guerréna

Belhar esco ophila

Bil éçaçu barasséco belhar houn rotariq; éçar içeçu pérésil, charpoyl, jambou bouchibat, ourdaqui besté bouchibat, aretchéqui quart bat; béna manéraz belhar hounen cantitatie (oray berian ençalada chouriena, assa chouriena) edo besté belhar tendre cantitatie dominant ičan dadin: ounça hachatuco dututçu algar équin belhar hounaq eta araguiq écarico déréçu bi arraolcé, ogui bihotz amignibat, gaz eta piper belz, ounça hachatu ondoun, éçarico dututçu cassérolabat étan, çouin léhéniq ounça ourinez bérécatuco beytuçu: éçarico duçu casserola haux béron barnen erdirate artino, amourécatiq eta çuyaren imourra çar daquion barnerat: éçarico duçu cassérolan gagnetiq burdugnasco estalguibat, çougne gagnian inkhaz béros bethéco beytuçu: harçaçu attensionea cassérolaren ardura enguratchécoua: oppila cassérolaren cayhessétariq deslotcen çaycunian, marca duquéçu

¹⁸ sic ('xotx [zotz] bat').

eguinic déla: plat bat étara idoquico duçu, emanen déroçu nahi baduçu salça chouribat (oray berian oillasco fricasseyaren salça) eta guisa hortan mahagnilat serbutchéçaçu.

N^o. hamabost guerréna
aragui erre arrastessaz.

- [122] Gigot erretiq, edo oillayscobat étariq arrasta baratcen caycunian, eçarico doçu pesil eta charpoil, laur baratchouri ister, muscada amignibat raspaturiq; erra assico duçu belhar esco oppilaren ber manerian (hounen gagnecoua duçu N^o. hamalaur guerrenian) bena asquen hao jusian serbutchatuco duçu: bi plat hoyeq serbutchatuco dutuçu mahagnaren bi burietan, algarren bisen bis.

N^o. hamacey guerréna
Créma gorri

- [123] Bilduco duçu Bletarraba gorri, eçarico duçu bougnitan, eta mespératiq eçarico duçu terrinabat esnétan trempatcen: eçarico doçu hirour quart sucré. hamacey arroulcé gorringo: esnia passatuco duçu serbietabat étan: ounça héraq assico duçu bi limou achaléquin, eta canella amignibatequin: esnia hostu datinian amignibat, eçarico deyssoçu barna arraulciaq, eta sucria, algar equin ounça erabilcaturiq; guisa hortan eçarico doçu fourneuïn: enguratuco duçu finituriq içan artino, attensioné hatçen¹⁹ duçulariq, estadin erra sobera.

N^o. hamasapi guerrena
Créma chouria

- [124] eçarico duçu cassérolabat étan bouteille erdibat hour, hirour quart sucré, canella amignibat, erramu ostobat, irangea lilibat eçarico duçu hamasorci arraulcé gorringo terrina bat étan: hour horren gagna idoquico duçu sucria purifica dadin amourécatiq eta aşqui héraqitu datinian, igaranen duçu serbiétabat étan: eguinen duçu chothesco eshas gnibat; arraulcé horiq lussas saflatuco dutuçu, papéra beçain chouri jin artino: (huénen duçu souégna lagun bat harçéz, séren eta ihourq imaginatcen ahal din béno lan pénibliagoua beyta) çouré arraulcé gorringouaq hour hortan eçarico dutuçu eta ounça enguratuco minutabatez, eta guéro çutiq idoquico ahal tuçu, eta mahagnian serbutchatuco plat bat étan créma orotaco hobéna déla expérienceaq éracoussi ditadaçut.

N^o. hamasorci guerréna
Behiaren fileta.

Behiaren filetaren farsitceco maneria hao estuçü francian eçaguturiq içan lan hounen traductoraq erakhoussi artécan. filet hori mahayn bat étan eçarico duçu; eta sabalduco duçu ganibet batez; eguinen duçu farsidura bat, eta filet horren gagna ounça garnituco duçu: guero ustupa canubat beçala khanatuco duçu Khanatu ondouan estéquéçaçu fiscélabatez: eguinen duçu hori beré jusian cassérolabat étan; eçarico doçu ouynhou, carrota, pérésil, charpoil, piper eta gaz: eguin çaycunian jus hori passouer bat étan igaranen duçu eta idoquico doçu fiscéla mahagnian serbutchatçéco.

¹⁹ sic (*hartçen*).

Nº. hemeretcu guerrena

Aretché Buria.

Bidars pétiq urratuco duçu; idoquico doçu eçurra oro, farsiduras bétheco doçu barnia, essurra han balu béçala, eta ounça jossico duçu: éçarrico duçu cassérola bat étan jambou eta ourdaqui aboundantqui, laur ouinhu buru ounça hachaturiq, carrota chabal picaturiq; ounça grilla assi ondoun cassérolan barnen, éçarico doçu arétché buria enguratuco duçu ounça, aldé orotariq gorri assi déçaçun amourécati; assaisonnatuco duçu sopa béçala: gorri assi ondoun, éçarico doçu hour béhar déna, haren estalçéco, limou achalbat eta gobélétatabat ardou hobenétiq; estalico duçu comptabat baliz béçala, burdugnasco estalguibat équin, amourécati; éta ayria estadin çar ahal barnérat: eguiniq datinian, igaran éçaçu passouer bat étan eta serbutchécacu mahagnian.

[125]

Nº. hoguey guerrena

Ahatébat entradan.

Nahi baduçu serbutchatu ahatébat, eguiten asquen nº. héméretcu guerrénaren ber maneriaren. essuraq ori idoq içoçu hasten çirélariq uscornotiq, farsiduras barnia betha içoçu eta serbutchéçaçu cassérola bat étan ber fayçouan, eta arétché buriaren ber salçan; béna éçar içoçu ahatiari ouinhou aphur ghiago (*sic*): serbutchatu béno lehen, éçarico doçu muscada amignibat Raspaturiq, goustu different bat har déçan amourécati; ber manéria hountan serbutchatuco ahal duçu arréz buribat, pouldabat.

[126]

Nº. hoguey eta bat guérréna

Jambou aspiquei minététan.

Picatuco duçu jambou aspiquei, trempan etchéquico duçu hoguey eta laur orénéz; ounça chahatuco duçu, éta achala oro idoquico duçu. ounça erré datinian, sucré arraspatuco doçu gagna, eta igaranen doçu palabat ounça gorrituriq; çouré minétaq jusian préparatuco dututçu, léhéniq ounça héraq assi ondoun hourian hora oro idoquico déréçu, esquien artin ahal béçain sinez tincatçez: guéro éçarrico dutuçu jusian, héraq aldi bacoysbat emanen déréçu, eta guero serbutchatuco dutuçu mahagnian, éçarten duçulariq çouré jamboua oseillaren erdian.

[127]

Nº. hoguey eta bi guérréna

Epperra assan.

ounça lardatuco duçu çouré eperra, éçarico duçu jusian ahatébat béçala (Nº. 20) nous étaré çouré assa chouria ounça heraquitu beytate, passouer bat etara idoquico doçu, hora jalqhui daquion amourécati; eta guero éçarico duçu épherra den jusian: héraq aldi bat éman ondouan éçarico duçu assa plat bat étara, éta épherra assaren erdian: sucré choscar assico duçu, éta couré epherra ounça gorrituco duçu, eta guéro mahagnian serbutchatuco.

[128]

Nº. hoguey eta hirour guerréna

Pijoubat salçan

Eçarçu trancha éderbat éta ourdaqui phessabat cassérola bat étan, eta cueille-ratabat irin; ounça erré diratinian. irina gorritu denian, éçarçu ounça hachaturiq ouynhou burubat, éta bi carrota laurdencaturiq; eta ber mementouan araguiac erabilca issaçu, eta algar équin eissasçu gorriçéra: ounça gorritu diratinian, éçarçu behar den hora araguiaren estalçéco, assaisonnatuco duçu sopa beçala, gaz eta piper appur éçarten duçulariq: estal éçaçu cassérola burdugnasco estalguibatez ayrériq çar estadin

[129]

amourécatiq; estéçaçula émenda: idoquico ahal duçu nahiago baduçu carrotaq, pi-jouaren serbutchatcéco. serbutchatuco ahal duçu pijoua salça chouri bat étan, demboratiq demborala khambiatcia gatiq.

N^o. hoguey eta laur guerréna
Amandasco oppila

[130] Thipiltuco dututçu amandaq hour bérouan; erditiq eguinen dutuçu: éçarico dutuçu amandaq cassérolabat étan libérobat sucrérequin, biguerren cassérolabat burrés frotatuco duçu. nouys étaré amandaq érreriq beytiratéque, éçarico dutuçu burraz fré-tatu duçun cassérolan. hartuco duçu berhala, sucria hostu gabétariq citroubat: ophil horreq barnia behar diçu hussiq ukhuen, barniaren eguitia gatiq. hostu datinian éçarçu ahos cassérolari plat bat, éta oppila hus içoçu gagna.

N^o. hoguey eta bost guerréna
Arraolcé à la Tripe

héraq as éçaçu arraolcé; thipil içaçu eta erditiq eguissu: gorrincouaq irinez frota içéçu, éçarçu sarthaguignabat étan oliouan, béna parté irintatia olion, gagna edirey-ten guisa. idoquico dutuçu siétabat étan: ounça hachatuco duçu ouynhou burubat: frigi assi duçunian ouynhoua, écarico duçu hirour cueillerata salda, piper belz eta gaz amignibat, eta bi cueillerata sucré: salça eguiniq datinian, éçarico dutuçu arraulsiq barna, bena estissaçula eyssi héraquisséra.

Arraolcé farsituriq

N^o. hoguey eta sey guerrena.

[131] héraq as içaçu arraolsiq, erditiq eguin içaçu thipil eta léhenic. gorrincouac ideq isséçu, eta barna éçorçu cueillerabat saldaréquin pérésil eta baratchouri ounça hatchaturiq. handi as éçaçu labéla puntaz arraolcé horien barnia, amourécatiq eta lekhu haboroché ičan dadin farsiduraren²⁰ farsiduras bethé duçunian, béréca issaçu irinez, eta erra as issaçu olioun, farsidura olion gagnen edireyten den guisa. guéro idoquico dututçu siétabat étara. frigi assico duçu chalota amignibat olio hortan; éçarico doçu frigitu denian gobélétatabat hour, eta gobéléta erdi bat ardou, belhar houn amignibat, piper belz eta gaz apurnibat, limou achal chipignibat, eta ogui bouchibat raspaturiq: salça hori eguiniq datinian, passouer bat étan igaranen duçu, eta guéro arraolciq salça hortan éçarico dututçu; estécacula eyssi héraquisséra haboro, eta salça hori ounça béroriq serbutchatuco duçu.

[132] N^o. hoguey eta saspi guerréna
Arraolcé frigituriq ardou estian

Arraolsiq frigi assico dutuçu; guéro frigituco duçu ouynhou: éçarico déréçu hirour cueillerata salda, ogui achal raspaturiq. éçar içéçu gobélétatabat ardou hoben étiq, eta ahurrébat sucré, eta salça eguiniq datinian, éçarico dossu çouré arraolsiq.

N^o. hoguey eta sorci guérrena
Chipa salça.

Éçarico duçu cassérolabat suyan bi beyré houréquin, éta beyrébat ardou, pérésil, baratchouri, piper eta gaz, limou achalbat, cueilleratabat ogui achal raspaturiq,

²⁰ Puntua falta dela uste dut destinatibo zaharraren ondolik.

cueillerata erdibat irini nahastécaturiq. nouys étaré salça eguiniq beytatéque, héraqi délariq ouñça éçarico dutuçu chipac; abançugni erreriq diratinian, ogui achal çoumbayt picatuco duçu eta barna éçarico dutuçu. arraulcé coumbayt nahi baduçu [133] égos érássi salça hortan, asquen héraquias badiquécie asqui estissaçula algarren hui-llan égúi éçar.

Nº. hoguey eta bederatcu guerréna
Arraulcé moulétabat.

hausséco duçu arraulcé plat bat étara, écarico déréçu piper, gaz, muscada; ouñça saflatuco dutuçu algar équin: plat bat béréquéçaçu ourinez, éçarçu arraulsiq barnen. éçarçu fournéuin cassérola bat hour²¹ ouñça héraquitu denian, cassérola hortan gagen éçarçu çouré arraulcé plata: éçarçu çouré arraulcétan gagen burdugna estalgui-bat sus ouñça garnituriq: erré diratinian, idoquico dutuçu çutiq, eta tranchatan éçarico dutuçu eta guéro fuillant guisa picatuco dututçu, eta guéro çouré arraulsiq salça chouribat étan serbutchatuco ahal tuçu

Nº hoguey eta hamar guerréna
houresco ophila

ourdé sankho, edo aratché burubat héraq assi duquéçunian; igaranen duçu hora laur etan laur serbieta different étan: pintoubat houri écarico duçu libéra erdibat sucré, citron achalbat, canella amignibat: ouñça héraquitu direnian, igaran issaçu serbietabat étan. minutabat héraq as issaçu, eta ouñça safla éçaçu bi arraulcé gorrinco barnen, (gayça hau aysago éguiten duçu néguian) has éguin hesquian, éta cassérola béréquéçaçu campotiq: béna eyssi behar duquéçu biharamen²² artino leyhobat étan hostéra. serbiétabat ophil haren gagnian plégaturiq poillitqui laur cantouréquin éçarico duçu: serbutchasséco éçarico duçu plata cassérolari ahos béhéra: ussulico duçu cassérola plat haren gagniala, eta couré oppila eguiniq duquéçu.

Tabla çougneq contenitcen beytu cayer hountaco platen nombré gucia, icé-naq, numérouac, eta pajaq. asqui duquéçu heben chercatçia, foillaq oro enguratçéco phéna hartu gabé; éta asqui duquéçu jouaytia, haytatu duçunian noura éré tablaq igorrico beyssutu; hében désignaturiq den plataren içénila, nouméroula eta pajala, çouyn hében icentéturiq den lekhian édireyten beytiratéque. [135]

²¹ Hemen ere puntua faltako litzateke.

²² e ematen du jartzen duela azken silaban.

Tabla

Ahatébat entrada	Nº 20	Page 126
Amanda errés bi guerren ophila	Nº 24	Page 129
Amandsco ophila	Nº 9	Page 115
Aretché aspiquei	Nº 2	Page 110
Aretché Buria	Nº 19	Page 125
Arraolcé farsituriq	Nº 26	Page 127
Arraolcé mouleta	Nº 29	Page 133
Béhiaren fileta	Nº 18	Page 124
Behi aspiquei	Nº 1	Page 108
Belharesco oppila	Nº 14	Page 120
Briochabat	Nº 13	Page 119
Chipa salsa	Nº 28	Page 132
Choux farsi	Nº 7	Page 113
Créma chouria	Nº 17	Page 123
Créma gorri	Nº 16	Page 122
Epherra assan	Nº 22	Page 127
Erréqui arrasta	Nº 15	Page 121
Gateau au lait	Nº 11	Page 117
Gigot à l'eau	Nº 6	Page 112
Houresco ophila	Nº 30	Page 134
Jambou à l'oseille	Nº 21	Page 126
Jambou glaçatu	Nº 8	Page 114
Marinada	Nº 5	Page 111
Oeufs à la tripe	Nº 25	Page 130
Oeufs au vin doux	Nº 27	Page 132
Pain au lait	Nº 12	Page 119
Pijoubat salçan	Nº 23	Page 128
Sagarrésco charlota	Nº 10	Page 116

108
 Observation: Cayan honen platen
 nombria, numbracia, canaq, eta pajac,
 abreyen dutuon finimentian: cayan
 hountan dirin hegay ta hamar plateniq
 equin nahi duxonian; caya tallala
 eta hareg eracawico deyu bontan ayo
 nain den nahi duxon plata

Jusa duxu baccanlaten equitico
 lehen effuyta.
 N^o lehena = Behi aspigui

Behi aspigui trancha coumbayt paper
 falla beain mehi piquicacu; bor gusan
 ardarpi trancha coumbayt awin gabi
 bi oipit hoytas gornitico duxu casselabatn
 sola: piquicacu ouinhou trancha ahal
 beayn mihariq, bor guidan carnota
 trancha abundanteyi; hoytas estalico
 tupe casselolan betnico araguiag; larou
 sileri amignibat, charpoil, eta persil, gas
 eta pipper bele appur: aragui horiq oro
 setabatn estal itzagu, ting egon ahaldeen

110
 dutuq casselolan horac aldi beaxplat
 emanen duxu gorné casselolan, attentione
 equiten duxulariq bearnon dirinen canca
 engratataz: heriaqui hortariq landa
 cowi jusa equiniq duxueu canca
 attentione equiten duxulariq articulu
 hountan ordenariq dirinutataz
 egaguticm duxueu entrada quion
 equitico moynaq.

N^o Bigurruna
 Aretchi aspia

Hartuco duxu bi libera; pissa
 edorbat equinen duxu, canca lardatuco
 oras batequin: casselabat etan ecaru
 eta etal ecaru horez: assaouna
 ecaru deulori sopa balia bicala, asqui
 ere datinian khambiatuco duxu bete
 cassola batetana bñe-saldariquin:
 ecaru cassola (cayn serbitchatus
 beysayn aretchequiren era astico)
 hutiq furnein ountia inkhaten
 birotariq delanq, minutabat eyri

109
 amouicatis: hortariq landa, ecaru
 burdignasco estalqui casselolan gagnon,
 ayria jalqui estadin amouicatis,
 ecaru guisa hortan houniq gabi, furnei
 ahalbeayn bero batetan, cassola hori
 attentione cassola estadin ouma,
 estocm barnia houniq behar: horez
 ecar artican, cassolatig jalquico den
 urinetig egagutico duxu mouyz horez
 behar duqueum ecaru. ecarico duxu
 cuilleratabat horez; memento baten
 burian betetobat: guro cagheten
 engratitico duxu cassola eta ikhonten
 badui jusa gornituriq dela, ecarico duxu
 horez behar dena aragui horien estalico,
 eta beyubat orano guhiago: ountia ore
 datinian passour batetan egornen duxu:
 bi minutis lehen, hartu duxueu
 precautiona, ecarte triempen marchien
 coumbayt: idoleuco duxu bi cuillerata
 juz, cointan mahaxeatuco beysayn
 cuillerata erdibat urin, eta canca:
 algariquin mahasi ordon, ecarico

111
 duxuequian. furnein, ecarico duxu
 barnen cuilleratabat salda cowi
 fricandentig; gornite cagunian, ecaru
 biguron cuilleratabat: cowi bi cuilleratig
 gornite datinian; salca hori idoleuco
 duxu eta ecarico duxu setabat etan: hao
 duxueu fricandoren glata: bequiatuco
 duxu serbitchatus cagun cowi entrada
 oron gagnion gorniteco

N^o Bot quorrna

Dharinada: plat hao omrequi houn duxu

Ecaru casselabat etan bi ahurista
 equi urin, cowi urinari ecaru gdeletabat
 horez fuisq, gaz amignibat, asgardent
 amignibat: saffa ecaru lussteyo eta
 ciniz guro hori bi forchetarquin: cagunig
 thipitico dutuq eta phicatuso ahal
 beayn mihata: hirou arraulke haussico
 duxu casselabat etan: ecaru goringay
 cowi partouan: chourincoq hant az
 itzagu ahal beayn bat: mouyz etan

hassico beysira pastouren ora asten, gagna¹¹²
 écarico dórreu chovinincoun ordiae:
 amignibat mahastecatueo dutuçu
 algaréquin forchetabat équin: trempatueo
 dutuçu bedriaca orhen barren çagar
 beuhineag, eta frigi aslicotupu: maruz
 étari paroz orhia endi orri beytatè gagna
 écarico duçu chovinico avastac: çouré
 marinadaren serbitchataico, gagna avrapa
 tueo doçu suvé amignibat.

Nº. Suy. quovéna
 Cjgot à l'eau

Hourtaz écaçu cassérola bat étan janhon
 trancha eta ovidaqu bouchi çambayt:
 écarçu quéro çouré gígota barren, eta çori
 eraz écaçu, ounea. triabletatén dupulatiq
 cassérola gígota çorritu denian, idoqueo
 duçu cassérolatiq: écarçu barren
 cuillébrata quant bat équi irin: irina
 ounea çorritu denian; barna hæstueo
 duçu bi ouyhou buru: ouyhou heru

113 ouneç frigitu diratinian; écarico duçu
 barna çouré gígota, eta ber quisan
 hinour çarrita laur den cativriq: écarçu
 pipor belz, gaz, behar houn çambayt,
 eta houn behardéna aragu herien
 étaleico: ounea cassérola étal écaçu,
 açuça jilofhi étadin amouicatiq:
 ounea éraz écaçu çouré gígota, ounea
 érabiletaté, eta éa écar haboro haviq:
 çarrita horiq (çourç epeytorate çayto
 çactén ahel) mahi badutueu serbitchatu
 idoqueo dutuçu cassérolatiq çarriquin,
 eta serbitchataico tutçu belz sítatabat
 étan.

Nº. Jappi quovéna

Asia faritú

Har çaçú assa çavri idobat, béro,
 as écaçu amignibat houn bírouan ahel
 behia faritueo duçu assa hori manin
 érenda ahaldéçaçun bolabat béaçn
 bíuil, lehen ototiq asçun ila çotino:
 quisa hortan arangatiq, siritá

thobatez trossatueo duçu, assaisonatiq
 saldaren ber quisan, eta hilache écarico
 duçu héraquiten cassérolabat étan,
 amouicatiq çuca dadin ouneç
 çucatu denian, écarico duçu belz
 cassérolabat étan, çorçtan asçon jusa
 équin beytuçu: héraçu baçoçi bat
 équin as iççu, jusan çorçtu hounarin
 hæstúo, eta quéro çarriquin serbitçaçú

Nº. Sorci quovéna

Jambouaten glaçatúo manira
 Jamboubat trempañ etehiqueo duçu
 hoçyeta laur ornez: ouneç çehatu
 duçuamian, éçorçae idoqueo deçoçu
 éta torchoubat étan onguratúq ora
 asico duçu. assaisonatueo duçu roporç
 ber quisan. (assa balis beçala, torchou.
 bates onguratúq écartén dieç. beuhina
 étadin amouicatiq) beçuçaçú
 étaçaçun eçu çobéna çuçaz héraquiténa
 éta ératçóra. éçar iççu hamabi edo

115 hamabot oramu eto éta bi limou
 çouré jamboua oré datinian, jusa
 idoqueo duçu, çuçatén duçulariq
 torchoubat équin: quéro çouritueo duçu
 suvé avastac jambouaren gagna ço
 pala ounea çorritúq çorçaren duçu
 suvé hortan çaçon: laur limou bédé
 lauridocatueo tutçu, eta çarthúo
 dutuçu jambouaren onguran:
 serbitchataico duçu quisa hortan
 serbitatabat étan, çorçn diporatuco
 beytuçú laur çantouéquin.

Nº. Bederatçu quovéna

Amandasço oppilbat.

Librabat amanda trempañ houn
 ephélon etehiqueo duçu: pilat bat
 étan pilatueo dutuçu: pilatu çurdoun
 çouré amandag, écarico dórreu librabat
 suvé, berriz pilatueo dutuçu algar
 équin: hassico dórreu barna bi çaçna
 avastac; cuillébratabat irin bi bay écarico
 dórreu horiq no ouneç maharico dutuçu

algar equin : touwirabat ompa burraz
bôibatuo ducu : gorago errenig ducu
gawta guciac touwiran écaru, ita
labian écar : jaquico nouye coure oppilat
eni datian, choypbat carthuco d'eroqu;
choyecha icardi jalghuten bacyu etopica
oiano asqui errenig, bôra idornig jalghuten
bada coure oppila ordin errenig duciqu.

N^o hamar guérona.

Cagarresso charlottabat

Thipil écaru hogueybat çagar, çunca
chahatu ondoun, écaru oriatara
casséabat itara, gôlêtabat hour équin;
écaru canila bouchibat : marmelade
hoi équin ducumian écaru barina
libéabat sucré : çunca algaréquin
érabilca itacu : guiso idoquico tutui eta
plat bat itan écarico tutui : casséola
baten barmia oro bôicatuo ducu, a pur.
pni libéabat burraz : çayna biho
cabillou quiza picatuo ducu, eta frigi

quant ordibat libéra sucré chouri : au
houmbat itan çagun écaru, eta
casséola sucré horus çunca bôiquéacu
emia igararen ducu oribatabat itan, ita
guiso écarico ducu sucré den casséolan.
écarico ducu bôlê casséola handibat
haruz orditariat bôthéniç foumoum çagun
nouye éri héraquten hassi beytatiç,
écarico doçu barmen coure casséola
oppilatiquim (bhar duçucu abiatu
amouicatig hara ducun casséola
asqui handi icar dadin idaytuo
oppilatiquim den casséola : casséola çagun
écarico ducu burduçnaco etalçui bat
inkhassé çagnia bôthéniç : coure oppila
eni datian éparatuo çaycu
casséolaren baster itariç : idocui bino
lehm, équiniqui behar duciqu çunca
hos dadin : porroca estadin amouicatig;
ahos bôhna écarico doçu plata, çauptara
oribatetatus mahi beytatiç, eta harona
idoquico ducu.

oratico dutitçu burra hortan : çamtuço
ducu casséola horon barmia ita çayharaç
ogui bihotçez (etamouig balia bécala)
écarico ducu barmen coure çagurico
marmelada : itatlico ducu çoyna
bihotçez çagnitig, solatiç bécala : haruz
minutaz ayam etchicacu, bihotçaz
çoyrari lot ditian amouicatig : coure
marmelada çunca équinig den aldi
oro, utiq idoquico ducu gama
holandaco baten forman.

N^o hamisaguérona.

Gateau au lait

Héraq iras bontellabat emi casséola
bat itan ; écaru barmen banil
amignibat, haruz quart libéra sucré :
hassico ducu hamassoci arrola :
emia hotu donian, icaru bama
çorincouçag : haruz az écaru emi hortan
bi billa choçolat : çunca safla écaru bi
çourinco, eta écaru oranga lili
amignibat : bôlê casséolat itan écaru

N^o hamabi guérona.

Pain - au lait

picatuo ducu cabillou quiza çayna
baten bihita : thassabat emi héraquten
casséolatabat itan écaru libéra ordibat
sucré riquin, eta canila amignibat équin
emia égosi ondoun ; idocacu cutig, eta
çoure çoyna cabillouçag trimpân barmen
écar itçou : çushi amignibat prestatuo
ducu marinada bécala : ogui bouchinçar
minutabatou burian idoc itçacu, eta
passour bat itan écaru emia çalçhui
daquien amouicatig ; eta çouca ditian
ogui bihotç hoiç frigi ahico tutçu
casséraq bécala ; trimpati mdouan
l'héniç préparatu ducun çouçhian ;
arçapatuo ducu sucré amignibat çagna,
eta oribatetatus ducu mahagnian.

N^o hamahinçur guérona.

Brioçabat.

Çahassico ducu lakhabat ogui irin,

120
bi dotina arracolé, bi libra bivoi,
libélabat suci, horiq oro algarilquin
ahal bigan onça brablicaturo ditatze:
terina beribat onça brablicaturo duçu
burrez; covi curhia berna egora, eta
labilat epar: jaquin nahi duonian
covi. ~~Brucha vovrig dóna, corthuso dopu~~
bannatho chotibat, eta idovrig jalghuten
bada, marca duquicu vovrig dela.

N: hamalaor quovrina

Belhar eso ophila

Oil eçazu barastico belhar hain
ovarian; eçar eçazu pèrèil, charpoil, jambou
bouchibat, curdaqui best bouchibat, antèlqui
quant bat; bina manisiaz belhar hounen
cantitacia (oray borian engalada chourina,
asa chourina) edo beth belhar tendre
cantitacia dominant ecan dadin: onça
hachatuso ditatze algar equin belhar
hounaq eta araquiaz eçarico dèrèu bi
arracolé, eçui bitha amignibat, eçaz eta

122
doçu pèrèil eta charpoil, lau barasthaci
istèr, muscada amignibat raspaturiq;
era asico duçu belhar eso oppilaren ber
manerian (hounen gagnarica duçu N:
hamalaor quovrian) boria asquen hao
juran serbutchatuso duçu: bi plat
hoçq serbutchatuso ditatze mahagnan
bi binitan, algaron bèn bi.

N: hamacy quovrina

Créma qovri

Bilduso duçu Biletavraba qovri,
eçarico duçu bougnitan, eta mepicatiq
eçarico duçu terinabat emitan
bumpatèr: eçarico doçu hincor quant
suci. hamacy amoula goringo: emia
pasticato duçu serbutabat etan: onça
hèraq asico duçu bi limon achallquin,
eta camilla amignibatequin: emia hota
datinian amignibat, eçarico dysoça
barma amoulsiaq, eta moua, algar
equin onça brablicaturiq: quita hortan

121
pipor bèla, onça hachatu ondour,
eçarico ditatze casibolabat etan, eçan
lèhoniq onça ovinez brablicaturo beytaze:
eçarico duçu cassola haur beron borm
ordinate artino, amouicatiq eta çugon
imavra car daquon barmenat: eçarico
duçu cassolan gagnetiq bundagnac
etalquibat, çugon gagnian inkhar
beron bethico beytaze: horeça
attentiona amouclaren ardura
enguraticia: eçpila cassolaren
caystèlariq deslèton çayçonian, marca
duçuçu equiniq dela: plat bat etara
idoquico duçu, emamen dèrèu nahi
badiçu salça chouribat (oray borian
ollaco fricasayaron salça) eta quita
hortan mahagnilat serbutchicaz.

N: hamabot quovrina

araqui vov arrastessaz

Çigt ovrig; edo ollakèpbat etariq
arracolé baraten çayçonian, eçarico

123
eçarico doçu foumeun: enguratico duçu
finituriq eçan artino, attentione hatar
duçulariq, etadin era sobera.

N: hamasapi quovrina

Créma chouria

eçarico duçu casérolabat etan
bouteilla edibat haur, hincor quant suci,
camilla amignibat, oramu otobat, onça
lèlibat eçarico duçu hamasapi arracolé
goringo terina bat etan: haur hounen
gagna idoquico duçu sucia purifica
dadin amouicatiq eta asqui hèrequiter
datinian, eçarion duçu serbutabat etan:
equimon duçu chotcheico ehar quibat;
arracolé horiq lussas deflaturo ditatze,
papira beçain chouri jin artino: (hounen
duçu souigna lagun bat horeç, çon
eta ihouq imagination ahal din bèn
lan peniliagua beyta) covi arracolé
goringoaq haur hortan eçarico ditatze
eta onça enguratico minutabate, eta
quito çotiq idoquico ahal tuça, eta

mahagnian serbutchatuso plat bat etan, 124
 orima orfaco hobina dela expoumciag
 iracauri ditadaqut.

N^o hamasori querrona.
 Behiaron fileta.

Behiaron filetaron farsitaco
 maneria hao estuce franian
 ecaquturiq ican lan honon tradutorq
 orakhoui artean. filet hori
 mahagnibat etan icarico duçu; eta
 sabalduco duçu garibit bates; equinon
 duçu farsidura bat, eta filet horien
 gagna cunça garnitico duçu: guro
 utupa caribat becala Khanatuo duçu
 Khanatu ondolan ethequeacu
 ficilabates: equinon duçu hori beré jusian
 castrolabat etan; icarico duçu cunça
 carrota, perésil, charpoil, pipor eta gata:
 equin caycumian jus hori passouer bat
 etan igaranen duçu eta idoquico duçu
 ficila mahagnian serbutchateco.

125

N^o humoretu querrona.
 Aritché Buvia.

Bidars pitig urratuco duçu; idoquico
 duçu ecorra oro, farsiduras bethico duçu
 barmia, esurra ham balu becala, eta
 cunça jorico duçu: icarico duçu
 castrolabat etan jambou eta ourdaqui
 abundantegui, laur cunça buru
 cunça hachaturiq, carrota chabal
 picaturiq; cunça grilla asi ondoun
 castrolan barmen, icarico duçu aritché
 buvia engratuco duçu cunça aldi
 orotariq goni asi decaçun amouicatig:
 assalonnatuco duçu sopa becala: goni
 asi ondoun, icarico duçu hour bihar
 dina, horien etalçico, limou achalbat
 eta gobilitatabat ardou hobenetig:
 etalico duçu comptabat baliz becala,
 burdugnaco etalquibat equin, amouicatig
 eta ayria etadin çar ahal barmenat:
 equiniq datiniam, igaran epau passouer
 bat etan eta serbutchateco mahagnian

N^o hoguey querrona.
 Ahatlbat entradan.

Nahi baduca serbutchatu ahatlbat,
 equiten asquen n^o homeretu querronam-
 ber manerian. esurraq ori idaq ipçu
 haten çilariq usornotiq, farsiduras
 barmia betha ipçu eta serbutchatecu
 castrolabat etan ber fuyçauan, eta aritché
 buviaren ber salçan; bera icar ipçu
 ahatlari cunçau aphur gñiaç: serbutchatu
 bera lehen, icarico duçu
 mulcada amagnibat Raspaturiq, gontu
 different bat har deçan amouicatig:
 ber maneria honian serbutchatuso
 ahal duçu anier buri bat, poulardabat.

126

N^o hoguey eta bat querrona.
 Jambou aspique minitlan.

Picatuso duçu jambou aspique,
 trempan ethequico duçu hoguey eta laur
 oréniz; cunça chahatuo duçu, eta
 achala oro idoquico duçu. cunça erri
 datiniam, ueré avraspatuco duçu gagna,

127

eta igaranen duçu palabat cunça
 gorturiq: çouré minitlag jusian
 preparatuco dututu, leheniq cunça
 hiraç asi ondoun horian haura oro
 idoquico dñieu, equin artin ahal
 beçain sinez tincatex: guro icarico
 dutuçu jusian, hiraç aldi bawçybat
 omam dñieu, eta guro serbutchatuso
 dutuçu mahagnian, çarten duçubriq
 çouré jamboua oullaren erdian.

N^o hoguey eta bi querrona.

Epperia assan.

cunça lardatuco duçu çouré ecorra,
 icarico duçu jusian ahatlbat becala
 (N° 20) nouçp etari çouré aha çhorua
 cunça heraquitu beçate, passouer bat
 etaria idoquico duçu, haura jalçhui
 daquion amouicatig; eta guro icarico
 duçu epheria don jusian: hiraç aldi

bat éman ondouan écarico duçu assa
plat bat étara, éta éphera assoran
erdian: suci choicar amico duçu, éta
suci éphera cunça gorritus duçu, éta
guéro mahagnian serbutchatuso.

128

Nº hoguey éta hourou guérona

Pijoubat salçan

Écarçu trança éderbat éta
owidaqui phesabat cassiola bat étan,
éta cuilleratabat irin, cunça sori
diratinian. irina gorritu denian,
écarçu cunça hachaturiq ouynhou
biurubat, éta bi covota lowdencaturiq,
éta ber memontan araguiaç trahica
issaç, éta algar équin éissaç
gorritiera: cunça gorritu diratinian,
écarçu behar den houna araguiaç
étalçico, amaisomatuco duçu sopa beala,
gaz éta piper appur éçarten dugulariq:

129

etal éçacu cassiola burdugnasco
etalçubates apériq çor étadin
amaisomatiq; étçacuala émonda: idaquico
achal duçu mahiço baduçi covotçq,
pijouan serbutchateico. serbutchatuso
achal duçu pijoua salça çhawi bat
étan, demboratiq demborala khambatiç
gatiq.

Nº hoguey éta laur guérona.
Amandasco oppila.

Thipituco dutitçu amandaç hour
bbrouan; orditiq equinon dutitçu:
écarico dutitçu amandaç cassiolabat
étan libriabat suerbrequin, bi guéron
cassiolabat burria fritatuco duçu. nauç
étari amandaç irinçiq bayratçiq,
écarico dutitçu burias fritatu duçon
cassiolan. hartuco duçu behala, sucia
hotu gabitariq étroubat: ophil hotçiq
barria behar dicit hussiq ukhuç,
barriaren equitiç gatiq. hotu datinian

éçarçu ahoi cassiolari plat bat, éta oppila
hisi éçacu gagna.

130

Nº hoguey éta bott guérona.

Arnaçlé à la Tripe

Héraq as éçacu arnaçlé; thipil éçacu
éta orditiq equinu: gorritocuaç irinç
frita éçacu, éçarçu serthaguignabat étan
dionan, bina parti irintaria dion, gagna
edireyten guila. idaquico dutitçu sétabat
étan: cunça hachatuso duçu ouynhou
biurubat: frigi assi duçonian ouynhou,
écarico duçu hourou cuillerata salda, piper
belz éta gaz amignibat, éta bi cuillerata
suci: salça equiniç datinian, écarico
dutiçu arnaçliç barria, bona étçacuala
eyni héraquieria.

Arnaçlé furnituriq

Nº hoguey éta suç guérona.

Héraq as éçacu arnaçliç, orditiq equin
éçacu thipil éta léhonie. gorritocuaç idiq

131

issicu, éta barria éçarçu cuillerabat
saldaniquin péridil éta buratçhawi cunça
hachaturiq. handi as éçacu labela
puntas arnaçlé horien barria,
amaisomatiq éta lékhu haboroçhi éçan
dadin farsiduraren farsiduraç bethé
duçonian, bréca issaç irinç, éta bra
as issaç dion, farsidura dion gagnon
edireyten den guila. guéro idaquico
dutiçu sétabat étara. frigi assico duçu
chalota amignibat olio hortan; écarico
duçu frigitu denian çobéllatabat hour,
éta çobéllata vidi bat andou, belhar houn
amignibat, piper belz éta gaz apuignibat,
lounou achal çhipignibat, éta oqui bouçhibat
raspatiniç: salça hori equiniç datinian,
passouç bat étan igoramen duçu, éta
guéro arnaçliç salça hortan écarico
dutiçu; étçacuala eyni héraquieria
haboro, éta salça hori cunça bbrouç
serbutchatuso duçu.

N^o hoguey eta xaspi guverna.

132

Arnaulci frigitunq ardou estian
Arnaulq frigi asico dutucu; guero
frigituco duçu ouynhou: écarico déreçu
hinou wellerata salda, egui aihal
raspaturiq, écar icéou gubéletatibat
ardou hénen étiq, éta ahuratabat suci,
éta salça eguinig datoniam, écarico
dothu pouri arnaulq.

N^o hoguey eta sora guverna.

Chipa salça.

Écarico duçu cassérolabat suyan bi
beyri houréquin, éta beyribat arba,
pincil, baratthou, pipor éta gas, limou
achalbat, welleratabat egui aihal
raspaturiq, wellerata endibat irini
maharicaturiq, nouys étaré salça
eguinig bustatiqu, hiraquiq dilariq ouça
écarico dutucu chipac; abancupni oueriq
diratinian, egui aihal poumbayt piatuco

N^o hoguey eta hamar guverna.

134

houresco ophila

ouidi sankho, edo aratéli burubat
héraq assi duquémian; igaranen duçu
houca laur étan laur serbieta différent
étan: pintatibat houci écarico duçu libba
endibat suci, citrou achalbat, camella
omignibat: ouuca héraquité doremian,
igaran issaçou serbietabat étan, mimatibat
héraq as imaçou, éta ouuca safla éçaçu
bi arnaulci gouineco banon, (gayça hau
ayçago iguiben duçu néquian) has équin
hesiquian, éta cassérola bériquéçacu
campotiq: bina eyri behar duquçu bibarman
artino leyhobat étan hoténa. serbietabat
ophil haren gagnian plégaturiq politiqu
laur cantoniquin. écarico duçu: serbitchavico
écarico duçu plata cassérolari aihal béhéra:
ussulico duçu cassérola plat haren gagniata,
éta couni oppila eguinig duquçeu.

Tabla fougnac conteniteu bustu çayor

133

duçu éta banna écarico dutucu. arnaulci
coumbayt nahi baduçu égo brassi salça
hortan, asquen héraquial badiquçeu asqui
éticouçula algarran huillan équi éçar.

N^o hoguey eta bederata guverna

Arnaulci moultabat.

houresco duçu arnaulci plat bat
étana, écarico béreçu pipor, gas, mulcada;
ouuca saflotuco dutuçu algar équin: plat
bat bériquéçacu ouineç, écarou arnaulq
banon. écarou founeçou cassérolabat hour
ouça héraquité doremian, cassérola hortan
gagnen éçarçu çouci arnaulci plata: écarou
couci arnaulciçou gagnen burduçna
étalquibat hu ouuca garniturig: ouci
diratinian, idoquico dutuçu pitig, éta
tranchaton écarico dutucu éta guero fuillat
quila piatuco dutucu, éta guero couci
arnaulq salça çanibat étan serbitchatou
ahal tuçu

135

houmçaco platon nombri guçia, éçanaç,
nombrouçac, éta pajaç asqui duquçeu,
hibon cheratçia, foillaç ou enguératçico
phéna hanté çab; éta asqui duquçou
jouççia, hayçatou ducanion mouca éri
tablaç igarico léççiti; hibon déçignaturiq
don platonon ipénila, nambrouçila éta
pajala, çouçyn hibon isentéçurig don
leçuian édoreçton bustinatiqu.

Tabla.

Ahatibat entrada	N ^o 20	Page	126
Amanda ouci bi guverna ophila	N ^o 24	Page	129
Amandico ophila	N ^o 9	Page	115
Aratéli aspiquei	N ^o 2	Page	110
Aratéli Bounia	N ^o 19	Page	125
Arnaulci foriturig	N ^o 26	Page	127
Arnaulci moultabat	N ^o 19	Page	133
Béhicaren filata	N ^o 18	Page	124
Béhi aspiquei	N ^o 1	Page	108
Béharresco oppila	N ^o 14	Page	110
Briçhabat	N ^o 13	Page	119
Chipa salça	N ^o 28	Page	131

Choux farci	N.º 7	Page	113
Créme chowria	N.º 17	Page	123
Créme gorri	N.º 16	Page	124
Ephrova asnan	N.º 21	Page	127
Enriqui arrasta	N.º 15	Page	121
Gâteau au lait	N.º 11	Page	117
Gigot à l'eau	N.º 6	Page	112
Hoiruko ophila	N.º 30	Page	134
Jambou à l'oselle	N.º 21	Page	126
Jambou glacatu	N.º 8	Page	114
Morinada	N.º 5	Page	111
Oeufs à la tripe	N.º 15	Page	130
Oeufs au vin doux	N.º 17	Page	132
Pain au lait	N.º 12	Page	119
Pijoubat salcan	N.º 13	Page	128
Sagarruko charlota	N.º 16	Page	116

